

О НЕКИМ ЕЛИПТИЧНИМ СВОЈСТВИМА РЕПЛИКА

Апстракт: У раду су представљена одређена својста елиптичних одговора другог говорника у односу на исказ првог говорника. Овакву врсту одговора смо означили као реплике у нашем раду, будући да оне нису нужно одговори на питања већ и саме могу бити исказане у форми питања, кратких да/не одговора, те исказа који утврђују информације тачности или преносе неке друге емоције изазване примљеном поруком. Наше истаживање у овом раду ограничили смо само на синтаксички ниво, анализирајући изостављене структуре на површинском нивоу реплика. Бавили смо се испитивањем својстава елипсе унутар реплика независно од врсте самих реплика на корпусу енглеског језика и њиховим преводима на српски.

Кључне ријечи: елипса, реплика, пресупозиција, контекст

У енглеском језику упитне реченице могу бити маркиране на један од следећа два начина: *Yes-no* питања (питање се формира инверзијом оператора и субјеката) и *Wh*-питања (питање се уводи упитном рјечју која почиње са *Wh*-елементом након којих се наставља инверзија субјекта и оператора).

a. Did Pauline give Tom a digital watch for his birthday?

б. What did Pauline give Tom for his birthday? (Кверк 1997: 198)

Овако формирана питања, међутим, могу да изњедре и трећи начин формирања питања у енглеском језику. Ријеч је о алтернативним питањима (eng. alternative questions)² која у самом питању нуде низ очекиваних одговора:

в. Would you like chocolate, vanilla, or strawberry ice-cream?

Све секвенце питање – одговор према својој сложеној синтаксичкој структури као и према природи ситуације на коју се односе могу бити класификоване на више начина. Према односу између питања и одговора или

¹ vera.vujevic@ffuis.edu.ba

² Више о томе у Кверк 1997:192-200 и Хадлстон 2002: 847

између двије реплике, те према односу између питања и претходног исказа ове структуре могу бити посматране из различитих углова. На првом мјесту потребно је назначити разлику између одговора и реплике. Једноставно речено, одговор који може бити директан и индиректан, да/не одговор или одговор на *Wh*-питање представља одговор на постављено питање. Одговор има посебне могућности за остваривање елипсе јер је пресупозицијом и кохезивно везан за питање. На исти начин се елипса остварује у репликама, са једином разликом што реплика није одговор на питање већ коментар, реакција, упит на исказ првог говорника. Термин *реплика* смо усвојили јер он на најсвеобухватнији начин сажима све оне емоције које носи. Реплика може бити било који исказ другог говорника који, наравно, садржи пресупозицију исказа првог говорника, било да је сама реплика питање или не.

Размотримо најприје сљедеће примјере:

(1) HAPPY: He's going to see Bill Oliver, Pop.

WILLY [*interestedly*]: Oliver? For what? (DS, 49)

/ХЕПИ: Иде посјетити Била Оливера, тата.

ВИЛИ (заинтересиран): Оливера? Зашто?/ СТП, 37)

(2) JACK: [In a pathetic voice.] Miss Prism, more is restored to you than this hand-bag. I was the baby you placed in it.

MISS PRISM: [Amazed.] You?

JACK: [Embracing her.] Yes ... mother!

MISS PRISM: [Recoiling in indignant astonishment.] Mr. Worthing! I am unmarried!

JACK: Unmarried! (...) (IE, 65)

/ЏЕК (*патетичним гласом*): Госпођице Призма, враћено вам је више од ове торбе. Ја сам био беба коју сте ставили у њу.

ГОСПОЋИЦА ПРИЗМА (*запањено*): Ви?

ЏЕК: Да ... мама!

ГОСПОЋИЦА ПРИЗМА (*повлачи се уназад увређена и зачуђена*): Господине Вортинг, ја сам неудата!

ЏЕК: Неудати! (...) (BE, 86)

Примјер (1) садржи упитне реплике другог говорника на исказ првог говорника. Упитне реплике могу да садрже поновљен елемент из првог исказа или савим нови елемент. Код примјера (1) видимо да је прва упитна реплика понављање већ постојећег елемента из првог исказа. Њена сврха је да утврди и потврди тачност добијене поруке. Овакве упитне реплике неки

аутори називају ехо-питањима.³ Друга упитна реплика примјера (1) садржи нови елемент, чија је улога прибављање нових информација потребних за дешифровање поруке. Међутим, заједничко за ове двије упитне реплике је-сте елипса. Она је иста у обје реплике: само по један елемент клаузе је исказан у репликама, сви остали дијелови реченице су изостављени, а присутни су и могу се наслутити из питања. Примјер (2) садржи а) упитну реплику са новим елементом али његовом истом улогом: установити тачност примљене поруке и б) реплику која носи поновљени елемент из претходног исказа са функцијом провјере онога што је изјављено или изражавања чуђења, невјерице, сарказма и сл. Независно од тога, елидирана реченица у оба дијела је лишена свих комуникативно познатих дијелова и сведена само на један реченични елемент. Исто можемо примијетити у примјеру примјерима (3 и 4) који слиједе:

(3) Algernon. [Stammering.] Oh! No! Bunbury doesn't live here. Bunbury is somewhere else at present. In fact, Bunbury is dead.

Lady Bracknell. Dead! When did Mr. Bunbury die? His death must have been extremely sudden. (...)

Lady Bracknell. What did he die of?

Algernon. Bunbury? Oh, he was quite exploded.

Lady Bracknell. Exploded! Was he the victim of a revolutionary outrage? (...) (IE, 57)

/АЛЦЕРНОН (*муцајућу*): О! Не! Банбери не живи овде. Банбери је сада негде другде. У ствари, Банбери је мртав.

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: Мртав! Када је господин Банбери умро? Његова смрт мора да је била сасвим изненадна. (...)

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: А од чега је умро?

АЛЦЕРНОН: Банбери? О, пукао је.

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: Пукао? Зар је постао жртва експлозивних направа бестидних револуционара? (...) (BE, 76)

(4) Cecily. Well, I know, of course, how important it is not to keep a business engagement, if one wants to retain any sense of the beauty of life, but still I think you had better wait till Uncle Jack arrives. I know he wants to speak to you about your emigrating.

Algernon. About my what?

Cecily. Your emigrating. (...) (IE, 32)

³ В. више о томе код П. Пипер (2005) *Синтакса савременога српског језика: проста реченица*, стр. 677-678.

/СЕСИЛИ: Наравно, знам колико је важно пропуштати пословне обавезе ако човек иоле жели да сачува осећај за лепоту живљења, али још увек мислим да је боље да сачекате да се ујка Џек врати. Знам да жели да разговара са вама о вашем исељењу из земље.

АЛЦЕРНОН: О чему?

СЕСИЛИ: О вашем исељењу из земље. (...)/ (BE, 43)

Поред језичког низа питање – одговор, као најфреквентнијег облика елидираних секвенци, реплике представљају други тип разговорног низа у којима проналазимо висок степен елидираности. Реплике нису типични одговори на постављена питања, оне нужно укључују неке друге врсте одговора. Назвали смо их *реплике* из једноставног разлога јер оне нису само одговори на питања већ коментари, реаговања, ставови, слагања или неслагања другог говорника на изјаву првог говорника:

(4) MRS. PEARCE [hesitating, evidently perplexed] A young woman wants to see you, sir.

HIGGINS. A young woman! What does she want? P, 25)

/Гђа ПИЕРС (колеба се, очевидно збуњена): Нека млада девојка жели да говори с вама, господине.

ХИГИНС: Млада девојка! Шта хоће?! (П, 19)

(5) Chasuble. [*Raising his hand.*] (...) Will the interment take place here?

Jack. No. He seems to have expressed a desire to be buried in Paris.

Chasuble. In Paris! [*Shakes his head.*] (...) (IE, 34)

/ЧЕЗЕБЛ (*диже руку*): (...) А хоће ли ваш брат бити сахрањен овде?

ЏЕК: Не. Изгледа да је изразио жељу да га сахране у Паризу.

ЧЕЗЕБЛ: У Паризу! (*одмахује главом*) (...)/ (BE, 47)

Елипсу у репликама карактеришу обрасци изостављања који су најчешће везани за клаузу. Погледајмо следеће примјере:

(6) HIGGINS. Ob, bother! I can't see anyone now. Who is it?

THE PARLOR-MAID. A Mr. Doolittle, Sir.

PICKERING. Doolittle! Do you mean the dustman?

THE PARLOR-MAID. Dustman! Oh no, sir: a gentleman. (P, 100)

/ХИГИНС: Ох, гњаважа. Не могу сада никога да примам. Ко је то?

СОБАРИЦА: Неки господин Дулитл, господине.

ХИГИНС: Дулитл! Ђубретар, велите?

СОБАРИЦА: Ђубретар! О, не, господине: неки господин./ (П, 76)

(7) LADY BRACKNELL: In what locality did this Mr. James, or Thomas, Cardew come across this ordinary hand-bag?

JACK: In the cloak-room at Victoria Station. It was given to him in mistake for his own.

LADY BRACKNELL: The cloak-room at Victoria Station?

JACK: Yes. The Brighton line. (IE, 22)

/ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: На којој географској локацији је тај господин Џемс или Томас Кардју налетео на споменућу најобичнију путну торбу?

ЏЕК: У гардероби на станици Викторија. Грешком су је заменили са његовом торбом.

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: У гардероби на станици Викторија?

ЏЕК: Да. Линија за Брајтон./ (ВЕ, 30)

Примјер (6) најприје садржи елипсу субјекта и оператора у собарицином одговору: *[It is] a Mr. Doolittle, Sir/[To je] неки господин Дулитл, господине*. Потом садржи двије упитне реплике којима се жели потврдити исправност и истинитост дате информације. Реплике су, гледано структурно, елипсе читаве једне клаузе сведене само на једну ријеч, ону која, комуникативно, носи најбитнију информацију. Одговор у примјеру (7) такође садржи елипсу једне цијеле клаузе, док је елидирана клауза сведена само на адвербијал. Пуни одговор би изгледао овако: JACK: This Mr. James, or Thomas, Cardew came across this ordinary hand-bag in the cloak-room at Victoria Station./ *Тај господин Џемс или Томас Кардју налетео је на споменућу најобичнију путну торбу у гардероби на станици Викторија*. Потом слиједи упитна реплика, сведена на најкраћу форму, чија је улога да потврди тачан пријем поруке. Исто тако, посљедњи одговор у примјеру (7) је одговор на да/не питање. Такође је веома елиптичан, пружа само поларитет одговора, а све остало препуштено је говорнику да надомјести из контекста.

Када говоримо о контексту, битно је истаћи да он представља најважнији извор из кога црпимо елидирани материјал код елипси у репликама.

Погледајмо примјере елиптичних реплика са поновљеним елементом из првог исказа, који је уједно најфреквентнији облик реплика у коме се изоставља све оно што је редундантно:

(8) Jack. (...) I don't actually know who I am by birth. I was ... well, I was found.

Lady Bracknell. Found! (IE, 22)

/ЏЕК: (...) Ја у ствари не знам своје порекло. Овај ... Мене су нашли.

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: Нашли!/(BE, 29)

(9) MRS. HIGGINS [calmly continuing her writing] You must have frightened her.

HIGGINS. Frightened her! nonsense! (...) (P, 98)

/Гђа ХИГИНС (*хладнокрвно наставља да пише*): Мора бити да сте је преплашили.

ХИГИНС: Преплашили је! Којешта! (...)/ (П, 74)

(10) BERNARD: But sometimes, Willy, it's better for a man just to walk away.

WILLY: Walk away?

BERNARD: That's right.(DS, 75)

/БЕРНАРД: Међутим, Вили, кад је човјеку боље дићи руке од свега.

ВИЛИ: Дићи руке?

БЕРНАРД: Тако је./ (СТП, 58)

(11) biff you go this time, Dad? Gee, we were lonesome for you.

willy (...) Lonesome, heh? (DS, 23)

/БИФ: Гдје си био овога пута, тата? Уф, како смо чезнули за тобом!

ВИЛИ: (...) Чезнули сте, ха?/ (СТП, 17)

Сљедећа група примјера у упитној реплици садржи нови елемент. Он може бити једна ријеч или фраза, остали дијелови су елидирани:

(12) GWENDOLEN: [After examining Cecily carefully through a lorgnette.] You are here on a short visit, I suppose.

CECILY: Oh no! I live here.

GWENDOLEN: [Severely.] Really? Your mother, no doubt, or some female relative of advanced years, resides here also?

CECILY: Oh no! I have no mother, nor, in fact, any relations.

GWENDOLEN: Indeed? (IE, 44)

/ГВЕНДОЛИН (*пошто је пажљиво испитала СЕСИЛИ уз помоћ лорњона*): Претпостављам да си ти овде у краткој посети?

СЕСИЛИ: О, не. Ја живим овде.

ГВЕНДОЛИН (*строго*): Стварно? Твоја мајка или нека рођака у подмаклим годинама, нема сумње, такође станује са тобом?

СЕСИЛИ: О, не. Ја немам мајку, нити ма какве друге рођаке.

ГВЕНДОЛИН: Заиста?/ (ВЕ, 60)

(13) WILLY: I've got a job.

CHARLEY: Without pay? What kind of a job is a job without pay? (DS, 76)

/ВИЛИ: Ја имам посао.

ЧАРЛИ: Без плаће. Какав је то посао без плаће? (...)/ (СТП, 59)

(14) LINDA: He's playing in Ebbets Field.

CHARLEY: Baseball in this weather? (DS, 69)

/ЛИНДА: Биф игра на Ебетс Филду.

ЧАРЛИ: Безбол по овом времену?/ (СТП, 54)

Оваква упитна реплика може имати форму wh-питања:

(15) PICKERING: (...) If this girl is to put herself in your hands for six months for an experiment in teaching, she must understand thoroughly what she's doing.

HIGGINS: How can she? (...) (P, 39)

/ПИКЕРИНГ: (...) Ако се ова девојка преда вама у руке за шест месеци, ради једног наставног огледа, она мора потпуно да схвати шта чини.

ХИГИНС: Откуд она то може? (...)/ (П, 30)

(16) LIZA: I had a good mind to break it. I didn't know which way to look. But I hung a towel over it, I did.

HIGGINS: Over what?

MRS. PEARCE: Over the looking-glass, sir. (P, 57)

/ЛИЗА: Скоро сам хтела да га разбијем. Нисам већ знала на коју страну да гледам. Али сам обесила пешкир преко њега, дабогме.

ХИГИНС: Преко чега?

Гђа ПИЕРС: Преко огледала, господине./ (П, 45)

(17) MRS. PEARCE: Well, the matter is, sir, that you can't take a girl up like that as if you were picking up a pebble on the beach.

HIGGINS: Why not?

MRS. PEARCE: Why not! But you don't know anything about her. (P, 34)

Гђа ПИЕРС: Па, ствар је у томе, господине, што ви не можете узети девојку тако к себи, као да сте подигли камичак са обале.

ХИГИНС: Зашто не могу?

Гђа ПИЕРС: Зашто не можете! Па ви ништа не знате о њој./ (П, 26)

Наредна група издвојених примјера упитних реплика издваја се од претходних по одређеном и прецизираном значењу које носе. Могу да изражавају:

а) Сагласност

(18) PICKERING. You mustn't mind that. Higgins takes off his boots all over the place.

LIZA. I know. I am not blaming him. (...) (P, 112)

/ПИКЕРИНГ: Не смете да му замерате због тога. Хигинс скида ципеле где год стигне.

ЛИЗА: Знам. Ја њега не кривим. (...)/ (П, 86)

(19) PICKERING. (...) Still, he taught you to speak; and I couldn't have done that, you know.

LIZA [trivially] Of course: that is his profession. (P, 111)

/ПИКЕРИНГ: (...) Али ипак, он вас је научио да говорите; а ви знате да ја то не бих могао да учиним.

ЛИЗА (*тривијално*): Наравно; то је његов занат./ (П, 85)

б) Пристанак

(20) Gwendolen. (...) I nearly always speak at the same time as other people. Will you take the time from me?

Cecily. Certainly. (IE, 55)

/ГВЕНДОЛИН: (...) Ја увек причам у исто време са другима. Хоћеш ли да ја ударам такт?

СЕСИЛИ: Наравно./ (ВЕ, 74)

в) Порицање/демантовање

(21) JACK: Oh, that is nonsense!

ALGERNON: It isn't! (IE, 23)

/ЏЕК: То су глупости!

АЛЦЕРНОН: Нису!./ (ВЕ, 31)

(22) ALGERNON: I hope tomorrow will be a fine day, Lane.

LANE: It never is, sir. (IE, 27)

/АЛЦЕРНОН: Надам се да ће сутра бити леп дан Лејн.

ЛЕЈН: Никада није господине./ (BE, 37)

(23) GWENDOLEN: But we will not be the first to speak.

SECILY: Certainly not. (IE, 54)

/ГВЕНДОЛИН: Али ми нећемо прве проговорити.

СЕСИЛИ: Сигурно нећемо./ (BE, 72)

Нешто што је сасвим очигледно из примјера, и што може да представља један од закључака овог прегледа, јесте да су елипсе у репликама скоро па подударне у енглеском и српском језику. Сви издвојени примјери су преводиви и подразумевају исто елиптично значење у српском као и у енглеском. Елипса се остварује на исти начин у оба језика када говоримо о мјесту изостављања реченичних дијелова и принципа који управљају елипсом. Такође, улога реплика у оба језика иста је: својом кратком формом утврдити тачност примљене поруке, изразити зачуђеност због такве информације, пренијети сагласност, пристанак или демант на претходни исказ.

(24) LIZA. (...) If I can't have kindness, I'll have independence.

HIGGINS. Independence? That's middle class blasphemy. (P, 125)

/ЛИЗА: (...) Ако не могу да имам љубазности, имаћу независност.

ХИГИНС: Независност? То је богохуљење средњег сталежа. (...)/ (П, 97)

(25) Miss Prism. Do not speak slightly of the three-volume novel, Cecily. I wrote one myself in earlier days.

Cecily. Did you really, Miss Prism? (...) (IE, 29)

/ГОСПОЋИЦА ПРИЗМА: Немој говорити са ниподаштавањем о романима у три тома Сесили. И ја сам својевремено написала један.

СЕСИЛИ: Стварно, госпођице Призма? (...)/ (BE, 39)

Елипса је, могло би се рећи, саставни дио сваке секвенце питање – одговор, коментар – реаговање, коментар – питање и сл. Све анализиране реплике садржале су један реченични елемент или само фразу, а сви остали дијелови реченице су изостављени.

(26) LADY BRACKNELL: Where did the charitable gentleman who had a first-class ticket for this seaside resort find you?

JACK: [Gravely.] In a hand-bag.

Lady Bracknell. A hand-bag? (IE, 22)

/ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: А где вас је тај милосрдни господин са картом за купалиште у џепу нашао?

ЏЕК (*озбиљно*): У путној торби.

ЛЕДИ БРЕКНЕЛ: У путној торби? (BE, 30)

Оваква језичка веза која постоји између саговорника садржи велики степен кохезије и у томе лежи елиптичност ове секвенце. Унутар ове категорије разликовали смо реплике са поновљеним елементом из првог исказа, реплике које садрже нови елемент а остали дијелови су елидирани, потом реплике које имају форму елидираног wh-питања, и као такве преносиле су информације коју су изражавале сагласот, пристанак, порицање или једноставно упит како би се утврдила тачност примљене поруке. Све реплике представљале су реализацију цијеле једне клаузе и њеног поларитета, а неизречени дијелови могли су се наслутити из претходног контекста.

Кратка форма реплика показивала је скоро исти висок степен елиптичности било да се радило о питању или констатацији, јер су биле сведене само на најважнији дио информације који је тражен, а сви остали дијелови клаузе изостављени су. Ове елипсе су контекстуално условљене, те је реконструкција елидираног материјала углавном везана за сусједни текст, у овом случају претходни исказ. Остваривост елипси у репликама је скоро па стиктног карактера и најближа је подврсти клаузалне елипсе. Ово подумијева изостављање свих дијелова клаузе, осим комуникацијских, па чак понекад и њих уколико су јасни из сусједног текста, и свођење елидиране клаузе на само један реченични елемент.

Као такве, реплике су садржале неке допунске коментаре говорника на постављено питање или исказ, његов пристанак или потпуно негирање и игнорисање постављеног питања, те додатно објашњење и тумачење на примљене информације. Њихова значења су присутна у контексту, те је елидирани материјал тако могуће интерпретирати. Улога реплике је да потврди претходни исказ, било због потребе да се потврди тачност добијене информације или због неочекиваности такве информације. Стога је реплика, структурно, сведена на најкраћу форму како би се пренио само комуникативно најважнији дио поруке. У томе лежи њена елиптичност.

Наше истаживање у овом раду ограничили смо само на синтаксички ниво, анализирајући изостављене структуре на површинском нивоу реплика. Бавили смо се испитивањем својстава елипсе унутар реплика независно од саме врсте реплика. Прагматички ниво анализе може и треба да буде један

наставак оваквог истраживања, који би укључивао однос између врсте реплике и степена елиптичности коју та емоција условљава.

Литература:

- Винклер 2005: S. Winkler, *Ellipsis and Focus in Generative Grammar*, Berlin/ New York: Mouton de Gruyter.
- Халидеј 1976: M. A. K. Halliday, & R. Hasan, *Cohesion in English*, London: Longman Group.
- Хадлстон 2002: R. Huddleston, and Pullum, G. K. *The Cambridge Grammar of the English Language*, New York: Cambridge University Press,.
- Хјуингс 2005: M. Hewings, *Advanced Grammar in Use*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Кверк: 1997, R. Quirk, and Greenbaum, S. *A University Grammar of English*, Harlow: Longman Group.
- Ковачевић 1998: М. Ковачевић, *Синтакса сложене реченице у српском језику*, Београд: Рашка школа
- Мерчант 2007: J. Merchant, *Three kinds of ellipsis*, In Francois Recanati, Isidora Stojanovic, Neftali Villanueva (eds.), *Context-Dependence, Perspective, and Relativity*. Mouton de Gruyter, Berlin. Преузето са:
<<http://www.google.ba/#sclient=psyab&hl=bs&site=&source=hp&q=Three+kinds+of+ellipsis:+Syntactic%2C+semantic%2C+pragmatic%3F&bav=cf.osb&fp=9d5bb562c1f69e1f&biw=1012&bih=613>>
07.07.2009.
- Пипер 2005: П. Пипер, Антонић, И., Ружић, В., Танасић, С., Поповић, Јљ., Тошовић, Б. *Синтакса савременог српског језика: проста реченица*, у редакцији Милке Ивић, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Стојановић 1996: S. Stojanović, *Binarne relacije posesije u engleskom i srpskohrvatskom jeziku*, Beograd: Filološki fakultet.
- Тошовић 2002: Б. Тошовић, *Функционални стилови*, Београд: Београдска књига.
- Траск 1999: R.L. Trask, *Key Concepts in Language and Linguistics*, London and New York: Routledge.

Извори:

- Shaw, G. B. (1912) *Pygmalion*, Simon & Schuster, Reprint edition, Inc., New York, / *Пигмалион* (превео Боривоје Недић), Издавачко предузеће „Рад“, Београд, 1964.
- Wilde, O. (1895) *The Importance of Being Earnest*, Penguin Books, London. / *Важно је бити Ернест* (превео Владимир Петровић), „Теаграф“, Београд, 2001.
- Miller, A. (1949) *Death of a Salesman*, Penguin Books, London. / *Смрт трговачког путника* (превео Иво Јуриша), Издавачко предузеће „Рад“, Београд, 1969.

Vera M. Vujević

ON SOME ELLIPTICAL CHARACTERISTICS OF REJOINDERS

Summary

This paper describes some specific properties of elliptical replies by a second speaker in relation to the statement of a first speaker. These kinds of responses we have marked as rejoinders in our work, as they are not necessarily answers to questions, but may be expressed in the form of questions, yes/no questions, and in the form of short statements, whose purpose is to establish the accuracy of the information transmitted or some other emotion caused by the received message. Our research is limited to the syntactic level, analyzing the omitted structures at the surface level. We got down to examining the properties of ellipsis within the textual rejoinders, regardless of their type, on a corpus of English and their translations into Serbian.